

Hotărârea CNCD cu privire la o declarație față de atei

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU COMBATEREA DISCRIMINĂRII

HOTĂRÂREA din 8.09.2010

Dosar nr: 91/2009

Petiția nr: 2.531/02.03.2009

Petent: Asociația Umanistă din România

Reclamat: William Gabriel Brânză

Obiect: afirmații cu caracter discriminatoriu la adresa ateiilor

I. Numele și domiciliul părților

I.1. Numele și domiciliul ales al petentei:

I.1.1. Asociația Umanistă Română

I.2. Numele și domiciliul ales al reclamatului:

I.2.1. William Gabriel Brânză

II. Obiectul sesizării

Prin memoriul nr. 2.531/02.03.2009 (filele 1-6 din dosar) petentul arată că declarațiile deputatului PDL, William Gabriel Brânză conform cărora „Ateii sunt oameni periculoși” sunt discriminatorii.

III. Descrierea presupusei fapte de discriminare

Potentul consideră că declarațiile domnului deputat William Gabriel Brânză, conform cărora „Ateii sunt oameni periculoși”, au caracter discriminatoriu, intolerant și de natură să genereze stereotipuri de gândire cu privire la atei și persoane nereligioase în general.

IV. Procedura de citare

Părțile au fost citate pentru data de 28.04.2009.

La audierea din 28.04.2009 s-a prezentat doar petentul.

Procedura de citare a fost legal îndeplinită.

V. Susținerile părților

Prin petiția nr. 2.531/02.03.2009 (filele 1-6 din dosar) petentul semnalează comiterea de către reclamat a unor fapte de discriminare prin declarațiile sale oferite în data de 26.02.2009 în cadrul emisiunii „16-18 Deschide lumea” de la postul

Realitatea TV, având ca temă Pașapoartele biometrice, față de care au fost exprimate o serie de suspiciuni de ordin religios sau tehnologic.

Pe parcursul discuțiilor purtate de către petent și reclamat în timpul emisiunii, acesta din urmă și-a exprimat punctul de vedere în sensul că „...un ateu, care nu are niciun Dumnezeu este un om periculos”.

În opinia petentului, ca reprezentant al Asociației Umaniste Române, afirmațiile reclamatului în formularea expusă mai sus, reprezintă susținerea publică și promovarea unei poziții cu caracter discriminatoriu și de natură să promoveze intoleranță și stereotipuri de gândire față de un grup de oameni ale căror drepturi la libertatea de conștiință sunt garantate de lege.

Promovarea în mod public a unei astfel de viziuni de către reclamat, având calitatea de înalt demnitar al Statului român, petentul consideră că aduce un grav prejudiciu democrației și drepturilor fundamentale ale unor cetățeni din România.

Potentul mai precizează următoarele:

- Calitatea de ateu sau de credincios (fie ortodox, evreu sau musulman) este pur descriptivă în privința situației față de religie a unei persoane, fără a implica referiri la alte caracteristici sau trăsături morale și de comportament ale acestor persoane.
- Conform unui studiu din 2005, aproximativ 18% dintre cetățenii Uniunii Europene nu cred în Dumnezeu.

Prin adresa nr. 3125/17.03.2009, s-a solicitat reclamatului formularea unui punct de vedere referitor la obiectul petiției.

Reclamatul și-a exprimat punctul de vedere prin adresa înregistrată la CNCD sub nr. 3366/24.03.2009, susținând că nu a încălcat niciun act legal când în cadrul acelei emisiuni a afirmat că nu manifestă deschidere totală față de o persoană care declară „eu sunt ateu și nu cred în nimic”.

În cadrul ședinței de audieri din data de 28.04.2009, petentul și-a completat memoriul cu următoarele aspecte:

- S-a constatat că se exercită o presiune nedreaptă asupra cultelor religioase minoritare și asupra persoanelor nereligioase, inducându-se ideea că a fi ateu, înseamnă a fi imoral, periculos, fapt care justifică cu atât mai mult prezenta petiție.
- Potentul, în calitatea sa de reprezentant al Asociației Umaniste Române, dorește conștatarea caracterului discriminatoriu al afirmațiilor reclamatului, dar nu consideră oportună aplicarea unei amenzi, în virtutea respectării dreptului la libertatea de exprimare și a faptului că, în opinia petentului, amenda se justifică în cazurile în care prin anumite afirmații s-ar transmite ura.

• Potentul consideră utilă emiterea unei recomandări cu privire la persoanele care nu sunt religioase, care să fie transmisă partidelor politice, Parlamentului, presei, Președintelui României, precum și implicarea CNCD în organizarea de activități prin care să se susțină libertatea religioasă, inclusiv cea de a nu împărtăși un cult religios.

La momentul audierilor, petentul depune la dosar și concluzii scrise, iar ulterior acestui moment, face anumite precizări suplimentare:

- Formularea reclamatului că „*ateii sunt oameni periculoși*” este una de tipul „*hate speech*”, având un caracter discriminatoriu și de natură să genereze stereotipuri de percepție față de atei și persoanele nereligioase în general.

- Asociația Umanistă Română, prin reprezentant, pledează pentru o lărgire la maximum a libertății de exprimare și consideră că eventualele restricții și sancțiuni față de anumite opinii de tip „*hate speech*”, mai ales când privesc religia și libertatea de gândire, conștiință și religie, trebuie să facă obiectul unor decizii cu totul excepționale și care să nu aibă ca efect restricționarea manifestării legitime, chiar dacă uneori excesivă, a libertății de exprimare sau a libertății de gândire, conștiință și religie.

VI. Motivele de fapt și de drept

În fapt, Colegiul Director reține că într-o emisiune televizată reclamatul a afirmat următoarele: „Cei care nu cred în niciun Dumnezeu sunt oameni periculoși”, după care a repetat: „Din punctul meu de vedere, un ateu, care nu are niciun Dumnezeu, este un om periculos”.

În drept, Colegiul Director reține următoarele:

Protocolul nr. 12 la Convenția europeană a drepturilor omului, art. 1 prevede interzicerea generală a discriminării: „Exercitarea oricărui drept prevăzut de lege trebuie să fie asigurată fără nicio discriminare bazată, în special, pe sex, pe rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau oricare altă situație”.

O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (în continuare O.G. nr. 137/2000), republicată, la art. 2 alin. (1) stabilește: „Potrivit prezentei ordonanțe, prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice”.

Conform art. 2 alin. (4) din O.G. nr. 137/2000, republicată: „Orice comportament activ ori pasiv care, prin efectele pe care le generează, favorizează sau defavorizează nejustificat ori supune unui tratament injust sau degradant o persoană, un grup de persoane sau o comunitate față de alte persoane, grupuri de persoane sau comunități atrage răspunderea contravențională conform prezentei ordonanțe, dacă nu intră sub incidența legii penale”.

Art. 2 alin. (5) prevede: „Constituie hărțuire și se sancționează contravențional orice comportament pe criteriu de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, gen, orientare sexuală, apartenență la o categorie defavorizată, vârstă, handicap, Statut de refugiat ori azilant sau orice alt criteriu care duce la crearea unui cadru intimidant, ostil, degradant ori ofensiv”.

Art. 15 asigură dreptul la demnitate personală: „Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, dacă fapta nu intra sub incidența legii penale, orice comportament manifest în public, având caracter de propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională, ori acel comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante,

umilitoare sau ofensatoare, îndreptat împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități și legat de apartenența acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestuia”.

**Opinia majoritară exprimată de
Asztalos Csaba Ferenc, Niță Dragoș Tiberiu, Panfile Anamaria, Pop Ioana
Liana, Vasile Vasile-Alexandru, Vlas Claudia Sorina**

1. În soluționarea prezentei petiții apreciem că sunt incidente următoarele texte de lege:

- art. 10 și art. 14 din Convenția europeană a drepturilor omului și libertăților fundamentale;
- art. 16, art. 29 și art. 30 din Constituția României, revizuită în 2003;
- art. 2 alin. (1), art. 2 alin. (8) și art. 15 din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (în continuare O.G. nr. 137/2000).

2. Colegiul este chemat să se pronunțe asupra raportului dintre libertatea de exprimare și dreptul la demnitatea persoanei, interzicerea discriminării raportat la declarația părții reclamante potrivit căreia „...un ateu, care nu are niciun Dumnezeu, este un om periculos”. Analiza urmărește să stabilească dacă în acest caz s-a depășit limita libertății de exprimare și în consecință se impune o ingerință a Statului prin aplicarea unei măsuri proporționale cu scopul urmărit.

3. Potrivit jursprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, pentru a fi acceptată o ingerință în dreptul de exprimare, aceasta trebuie să fie prevăzută de lege (care la rândul ei trebuie să îndeplinească anumite calități: să fie previzibilă și accesibilă), să urmărească un scop legitim, să fie necesară într-o societate democratică și să fie proporțională cu scopul urmărit¹. Prima cerință, cea a existenței unei prevederi legale care să reglementeze ingerința Statului în exercitarea dreptului libertății de exprimare, este îndeplinită de art. 15 din O.G. nr. 137/2000. Totuși, apreciem că acest text de lege trebuie coroborat cu art. 2 alin. (8) din O.G. nr. 137/2000 potrivit căruia „prevederile ordonanței nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului la libera exprimare, a dreptului la opinie și a dreptului la informație”. Apreciam că ambele texte normative sunt previzibile și accesibile, deși protejează o valoare fundamentală într-o societate democratică și sunt noțiuni care au și un caracter abstract.

3.1. Petentul consideră că prin astfel de exprimări din partea unui demnitar al Statului se „exercită o presiune nedreaptă asupra cultelor religioase minoritare și asupra persoanelor nereligioase, inducându-se ideea că a fi ateu, înseamnă a fi imoral, periculos, fapt care justifică cu atât mai mult prezenta petiție”. Din solicitarea petentului reiese că scopul legitim urmărit de o eventuală ingerință a Statului prin conStatarea și sancționarea declarației reclamantului ca fiind o faptă de discriminare

---

¹ *Corneliu Bîrsan*, Convenția europeană a drepturilor omului, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2005, p. 769-801.

este protecția cultelor religioase minoritare și a persoanelor nereligioase. Considerăm că protecția cultelor religioase și a persoanelor nereligioase constituie un scop legitim, dar trebuie să apreciem dacă declarația în speță încalcă dreptul la demnitate a persoanelor nereligioase.

În nenumăratele decizii asupra libertății de exprimare, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a arătat că acest drept „acoperă nu numai informațiile și ideile primite favorabil sau cu indiferență ori considerate inofensive, dar și pe acelea care șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, ale toleranței, ale spiritului deschis, fără de care nu există societate democratică. Principiile enumerate sunt cu atât mai importante atunci când în discuție este presa” (CEDO, *Lingens c. Austriei*, nr. 9815/82/08.07.1986).

În cazul de față analizăm declarațiile unui parlamentar. Libertatea de exprimare este importantă pentru toată lumea, în special pentru persoane alese de cetățeni în funcții de reprezentare pentru a le apăra drepturile și interesele. Totuși, este esențial pentru politicieni ca atunci când se exprimă în public să evite comentarii care pot răspândi și conduce la creșterea intoleranței [*Feret c. Belgia* (nr. 1561/07/16.07.2009)].

3.2. Analiza în context a declarației arată că suntem în prezența unei dezbateri televizate având ca subiect introducerea pașapoartelor biometrice, unde invitații și-au exprimat păreri pro și contra acestei măsuri administrative. Opiniile împotriva acestei măsuri administrative sunt fundamentate pe argumente care țin de simbolistica izvorâtă din religie și credință. Pe acest fundal al dezbaterilor, partea reclamată a arătat că nu are o deschidere la fel de mare față de persoane care sunt atei, afirmând ulterior că „...un ateu, care nu are niciun Dumnezeu, este un om periculos”. Această declarație reprezintă un punct de vedere personal al părții reclamate care nu conține elemente exprese de incitare la ură pe criteriul libertății de conștiință.

Totodată, constatăm că utilizarea calificativului de „om periculos” pentru un ateu comportă elemente negative la adresa acestor persoane și nu este o exprimare care să promoveze spiritul de toleranță și respectul reciproc în exercitarea dreptului la libertate de conștiință. Calitatea de parlamentar a părții reclamate este un factor de analiză mai aprofundată a declarației, deoarece persoanele aflate în poziții de demnitate publică au o responsabilitate accentuată, sunt persoane care influențează comportamente, atitudini și constituie modele în societate.

Totuși, o ingerință a Statului în această speță, prin constatarea și sancționarea faptei ca fiind o formă de discriminare, deci de restrângere a libertății de exprimare, ar constitui un exces, o limitare nejustificată, o măsură neproportională în raport cu pericolul social al faptei și cu scopul urmărit. O ingerință a Statului ar fi fost justificată dacă ar fi existat orice element de incitare expresă la ură pe criteriul libertății de conștiință.

Reiterăm faptul că este esențial pentru politicieni ca atunci când se exprimă în public să manifeste o responsabilitate corespunzătoare funcției de demnitate publică pe care o dețin și să evite comentarii care pot răspândi și conduce la creșterea intoleranței.

În concluzie, apreciem că ingerința Statului în această speță nu este justificată, adică nu este necesară într-o societate democratică.

4. **În drept**, sunt incidente art. 10 și art. 14 din Convenția europeană a drepturilor omului și libertăților fundamentale; art. 16, art. 29 și art. 30 din Constituția

României, revizuită în 2003; art. 2 alin. (1), art. 2 alin. (8) și art. 15 din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (în continuare O.G. nr. 137/2000).

Opinie parțial separată a membrului în Colegiul CNCD Dezideriu Gergely

1.1. În legătură cu fondul plângerii dedus soluționării, îmi exprim opinia separată atât în raport de opinia majoritară cât și în raport de opinia minoritară, considerând că se impun a fi precizate anumite nuanțe interpretative. Întrebarea care se pune în legătură cu aspectele ce constituie obiectul analizei este strâns legată de domeniul în care se situează afirmațiile imputate și de valoarea potențial lezată prin afirmațiile în cauză.

1.2. În cadrul sistemului instituțional regional de protecție a drepturilor omului, Convenția europeană a drepturilor omului, ratificată de România prin Legea nr. 30 din 18 mai 1994, prevede în art. 10 că: „Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice...”, însă precizează în mod expres limitele acestui drept în alin. (2) al aceluiași articol: „exercitarea acestor libertăți (libertatea de exprimare, de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei ce comportă îndatoriri și responsabilități, *n.n.*), poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru ...protecția reputației sau a drepturilor altora”.

1.3. Pe de altă parte, art. 9 din Convenția europeană prevede că: „Orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie; acest drept include libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea în mod individual sau în colectiv, în public sau în particular, prin cult, învățământ, practici și îndeplinirea ritualurilor. Libertatea de a-și manifesta religia sau convingerile nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru siguranța publică, protecția ordinii, a sănătății sau a moralei publice ori pentru protejarea drepturilor și libertăților altora”.

1.4. În jurisprudența sa (a se vedea Hotărârea nr. 108/09.06.2010), majoritatea Colegiului a reținut că, în primul rând, art. 10 din Convenție garantează ca formă a libertății de exprimare libertatea de opinie, care este legată, la rândul ei, de libertatea de gândire, de conștiință și de religie, apărută de art. 9. Orice persoană are dreptul să-și formeze concepții privitoare la viața socială, la lumea care-o înconjoară, în general, după cum ea poate să aibă o anumită credință religioasă, să aparțină unui cult religios pe care să-l practice. Altfel spus, orice individ are dreptul de a formula o opinie despre fenomenele în mijlocul cărora trăiește și pe care le analizează prin filtrul propriei lui gândiri².

---

² *Corneliu Bîrsan*, Convenția europeană a drepturilor omului, Vol. I. Drepturi și obligații, Ed. C.H. Beck, București, 2005, p. 738.

1.5. Art. 9 din Convenție recunoaște fiecărei persoane libertatea de gândire, de religie și de conștiință, pe de o parte, dar și libertatea de manifestare a convingerilor sau a religiei, pe de altă parte. Suntem în prezența a două componente ale aceluiași drept, fiecare însă având un regim juridic propriu, consecință firească a împrejurării că aceste libertăți au atât un caracter intern, ce ține de trăirile interne ale fiecărui individ, cât și un caracter extern, reprezentat de manifestările exterioare, exprimate ca atare sau în legătură cu alte drepturi și libertăți de acest gen, garantate de Convenție³.

1.6. Referindu-se la afirmații care pot face obiectul unor plângeri deduse soluționării, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a Statuat în jurisprudența sa că este necesară conStatarea existenței/ inexistenței afirmațiilor precum și examinarea întregului complex de împrejurări în care anumite cuvinte au fost rostite. Astfel, utilizarea unor sintagme referitoare la anumite categorii de persoane trebuie analizate contextual raportate la întreg, având în vedere modul și locul în care au fost făcute, motivul, declarațiile, articolele, publicațiile, titlul articolelor cât și conținutul acestora, punctele de vedere ale celor care le-au scris sau prezentat, modul și contextul în care au fost făcute precum și impactul, efectul acestora (a se vedea în acest sens Hotărârea nr. 212/02.09.2005, Hotărârea nr. 323/28.11.2005, Hotărârea nr. 9/17.01.2006, Hotărârea nr. 165/06.06.2006, Hotărârea nr. 251/07.06.2006, Hotărârea nr. 416/28.11.2007, Hotărârea nr. 92/23.05.2007, Hotărârea nr. 222/27.08.2007, Hotărârea nr. 92/23.05.2007, Hotărârea nr. 180/17.07.2007, Hotărârea nr. 114/24.02.2009, Hotărârea nr. 40/05.05.2010, Hotărârea nr. 24/04.05.2010 și altele).

1.7. A analiza o sintagmă și a disocia înțelesul ei de orice împrejurări în legătură cu aceasta, ar presupune izolarea artificială a unui aspect particular și abstracția întregului context, ceea ce ar fi de natură a induce posibile erori de interpretare. Din acest punct de vedere, se observă că afirmațiile imputate, așa cum precizează și petenta, s-au făcut în cursul unei dezbateri în care s-au exprimat suspiciuni de natură tehnologică însă și de natură religioasă în legătură cu „pașapoartele biometrice”. Acest aspect este întărit inclusiv de întrebările formulate de reporteri, adresate invitaților emisiunii, ce au avut ca premisă poziția Bisericii Ortodoxe în legătură cu acest subiect. Fundamentarea afirmației imputate este plasată în contextul în care, față de exteriorizarea publică a convingerilor sau credințelor unor persoane, partea reclamată manifestă o atitudine apreciativă. Acesta a declarat: „Mă bucur foarte mult că unii dintre colegi de-ai mei senatori dau dovadă de prea multă evlavie și de frică de Dumnezeu. Este mare lucru până la urmă să crezi în providență și în divin”. Cei care nu cred în niciun Dumnezeu sunt oameni periculoși”. În continuarea afirmațiilor, partea reclamată arată: „...și când am depus jurământul... am depus jurământul pe Biblie și pe Constituție... Fiecare ales a depus jurământul... și cred că este ceva normal... și asta reprezintă... că avem... un popor creștin... și mă consider un creștin...”⁴. În punctul său de vedere, partea reclamată a indicat faptul că, în emisiune, a spus că nu manifestă deschidere totală față de o persoană care se declară „eu sunt ateu și nu cred în nimic”.

³ Ibidem.

⁴ A se vedea afirmațiile disponibile la (<http://www.youtube.com/watch?v=ebTVJB0rhSs>).

1.8. Este dincolo de orice dubiu că dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie este indisolubil legat de libertatea de manifestare atât în mod individual cât și în colectiv, atât în public cât și în particular, prin cult, învățământ, practici și îndeplinirea ritualurilor. Partea reclamată și-a exprimat atitudinea apreciativă față de exteriorizarea credințelor prin trăiri, prin gesturi, prin sentimente, prin ritualuri, considerând că aceste manifestări legate de credința în divin și providență constituie un element deosebit („este mare lucru până la urmă să crezi în providență și divin”). Acest aspect este întărit de partea reclamată, care arată că a depus jurământul „pe Biblie și pe Constituție”, indicând, în ultimă instanță, că „se consideră un creștin”. Contextul acestor afirmații poate fi de natură a se înțelege că, în virtutea convingerilor sale, a propriei sale percepții asupra vieții și a fenomenelor în mijlocul cărora trăiește, în legătură directă cu credința în providență, divin, Biblie și manifestarea acesteia, cei care nu cred în niciun Dumnezeu prezintă un anumit pericol.

1.9. Întrebarea care se ridică în acest context este la ce raportăm ideea de „pericol”. În măsura în care „pericolul” este plasat în legătura cu „evlavia și frica de Dumnezeu” se poate înțelege că acesta vizează relația dintre invidid și divin, ce definește convingerea intimă și personală în existența unei deități, de natură a governa principiile individului. Or, este evident că acele comportamente indicate de partea reclamată, manifestate prin gesturi sau acțiuni, sunt legate de convingeri religioase. Această legătură, esențialmente subiectivă, legată de forul interior al persoanei și fundamentată pe existența divinului ar putea fi interpretată ca fiind potențial periclitată de un vector contrar, diametral opus, bazat pe revers, anume credința în neexistența divinului, a unei deități creatoare a lumii înconjurătoare și a omului, și implicit lipsa exprimării unor anumite ritualuri asociate. Din acest punct de vedere, s-ar putea interpreta că pericolul nu este dat de o persoană în sine (cel care nu crede în niciun Dumnezeu), cât de legătura cu potențialul efect pe care îl poate exercita asupra convingerilor sau manifestărilor de natură religioasă și nu numai (concepție despre viață, familie, societate). Astfel, conținutul afirmației are legătură indisolubilă cu credința părții reclamate, respectiv a persoanelor la care s-a raportat în contextul dat. Or, în măsura în care ne-am situa în această ipoteză, afirmația dată nu ar putea fi interpretată ca incidentă art. 2 din O.G nr. 137/2000, republicată.

1.10. Pe de altă parte, nu se poate ignora că art. 9 din Convenția europeană consacra libertatea de gândire sau de conștiință asociată sau nu convingerilor religioase, exprimată prin anumite atitudini sau manifestări exterioare. Astfel, textul art. 9 parag. 1 din Convenție nu are în vedere numai convingerile religioase ce pot fi manifestate în anumite forme sau pot fi schimbate, ci și alte convingeri ale individului, care exprimă concepția sa despre lume și viață sau despre anumite fenomene sociale. Ca atare, libertatea de gândire și de conștiință este garantată deopotrivă, sub aspectul convingerilor religioase, cât și a celor care nu au aceeași substanță, dar vizează concepția individului despre lume și societate.

1.11. În măsura în care s-ar interpreta că ideea de pericol/ periculos (*i.e.* amenințare a existenței sau integrității) este detașată de orice conotație religioasă (divin/ practici/ ritualuri) și de cadrul mult mai larg al afirmațiilor, asimilată generic persoanelor cu o anumită concepție despre viață (inexistența divinului), ca o caracteristică *sine qua non* a acestora, lipsită de orice fundamentare, afirmația imputată ar putea

căpăta o natură stereotipă, premisa unei prejudecăți și, în ultimă instanță, a unei eventuale discriminări.

1.12. Or, tocmai în ideea garantării libertății gândirii și a opiniilor, precum și a libertății credințelor religioase, în art. 29 alin. (2) din Constituția României legiuitorul a Statuat că „Libertatea conștiinței este garantată”, iar „ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc”.

1.13. În mod similar, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a Statuat că „libertatea de gândire, de conștiință și de religie reprezintă unul din fundamentele unei societăți democratice în sensul Convenției europene a drepturilor omului. Aceasta ține de ideea de pluralism-ide dobândită cu greu de-a lungul secolelor – inerentă pentru o asemenea societate. Privită din prisma dimensiunii sale religioase, această libertate se găsește printre componentele „cele mai esențiale ale identității spirituale a credincioșilor, ale concepției lor despre viață, dar ea reprezintă în același timp un bun tot atât de prețios pentru atei, gnostici, sceptici sau indiferenți” (CEDO, 14 decembrie 1999, *Serif c. Grece*, Recueil 1999-IX, parag. 49; 18 februarie 1999, *Buscarini et autres c. Saint-Marin*, Recueil 1999-I, parag. 34, 26 octombrie 2000, *Hassan et Tchaouch c. Bulgarie*, Recueil 2000 XI, parag. 60; CEDO, 25 mai 1993, cauza *Kokkinakis c. Grecia*, Seria A, nr. 260-A, parag. 31; 13 decembrie 2001, cauza *Eglise Metropolitaine de Bessarabie et autres c. Moldova*, Recueil 2001-XII, parag. 114).

Opinia separată exprimată de Haller István

1. Interpretez afirmația în cauză în sensul că reclamatul consideră atei ca fiind periculoși nu la adresa propriilor convingeri sau a religiei, ci reprezintă un pericol la adresa societății în general. Această interpretare se argumentează pe faptul că discuția s-a referit la problema pașapoartelor biometrice, și nu la problema credinței, referitor la această problemă s-a ajuns la afirmația în cauză. Totodată, reclamatul a arătat că nu-i consideră pe cei de altă religie ca fiind periculoși, pentru că ei cred într-un Dumnezeu. Dacă reclamatul s-ar fi exprimat în sensul protejării propriei credințe, ar fi afirmat că toate cultele, în afara cultului de care aparține, reprezintă un pericol (dogmatică ce caracterizează toate cultele, în afara celui catolic, care, prin cel de al II-lea Conciliu ecumenic de la Vatican, s-a pronunțat în sensul că toate religiile sunt egale și duc la mântuire).

2. În această interpretare, afirmația este una care duce la crearea unui cadru intimidant, ostil, degradant și ofensiv pe criteriul convingerii și încalcă dreptul la demnitate, declarația fiind făcută în mod public [art. 2 alin. (5) coroborat cu art. 15 al O.G. nr. 137/2000, republicată]. În mod comparativ, o declarație de genul „ortodocșii sunt periculoși” ar fi avut același caracter. Colegiul director al CNCD s-a pronunțat în mod repetat în sensul că declarații similare referitoare la anumite comunități, grupuri de persoane (de exemplu, romii) reprezintă discriminare.

3. Libertatea de gândire, în sensul tratatelor internaționale în domeniu (de exemplu, Convenția europeană a drepturilor omului, art. 9), se referă la libertatea de gândire, de conștiință și de religie, implicit la dreptul de a fi ateu. A fi ateu reprezintă

o convingere, în sensul acordat noțiunii de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Această convingere, ca orice altă convingere, se bucură de protecția legii.

4. Analizând limita dintre dreptul la demnitate și libertatea de exprimare, arăt următoarele:

4.1. Libertatea de exprimare nu este un drept absolut. Atât conform legislației din România, cât și în conformitate cu Convenția europeană a drepturilor omului, acest drept nu numai că poate, dar chiar trebuie să fie restrâns. Privind libertatea de exprimare, Curtea Europeană a Drepturilor Omului analizează trei aspecte:

1. legalitatea restrângerii, și anume existența unei baze legale interne (arătând că prevederea nu trebuie neapărat să îmbrace forma unei legi scrise), și calitatea normei juridice (legea trebuie să fie accesibilă, precisă și previzibilă, în așa fel încât să se înțeleagă restrângerea în mod clar, totodată, trebuie să permită estimarea consecințelor faptelor contrare legii);

2. legitimitatea restrângerii, ceea ce trebuie să fie prevăzută de Convenție (pentru securitatea națională, integritatea teritorială, siguranța publică, apărarea ordinii, prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății, moralei, reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale, pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești);

3. necesitatea restrângerii într-o societate democratică.

4.2. Legalitatea restrângerii se regăsește în art. 15 al O.G. nr. 137/2000, republicată (M.Of. nr. 99 din 8 februarie 2007).

4.3. Legitimitatea este dată de necesitatea protejării drepturilor altuia. Dreptul la demnitate este garantat și prin art. 1 alin. (3) al Constituției României („România este Stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989 și sunt garantate”). Articolul 30 alin. (6) al Constituției României arată că „Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei nici dreptul la propria imagine”, motiv pentru care Curtea Constituțională a României, prin Decizia nr. 62/18.01.2007, a anulat abrogarea insultei și calomniei din Codul penal al României, pe considerentul că dreptul la demnitate este una dintre valorile supreme: „Obiectul juridic al infracțiunilor de insultă și calomnie, prevăzute de art. 205 și, respectiv, art. 206 C.pen., îl constituie demnitatea persoanei, reputația și onoarea acesteia. Subiectul activ al infracțiunilor analizate este necircumstanțiat, iar săvârșirea lor se poate produce direct, prin viu grai, prin texte publicate în presa scrisă sau prin mijloacele de comunicare audiovizuale. Indiferent de modul în care sunt comise și de calitatea persoanelor care le comit – simpli cetățeni, oameni politici, ziaristi etc. – faptele care formează conținutul acestor infracțiuni lezează grav personalitatea umană, demnitatea, onoarea și reputația celor astfel agresați. Dacă asemenea fapte nu ar fi descurajate prin mijloacele dreptului penal, ele ar conduce la reacția de facto a celor ofenșați și la conflicte permanente, de natură să facă imposibilă conviețuirea socială, care presupune respect față de fiecare membru al colectivității și prețuirea în justa măsură a reputației fiecăruia. De aceea, valorile menționate, ocrotite de Codul penal, au Statut constituțional, demnitatea omului fiind consacrată prin art. 1 alin. (3) din Constituția României ca una dintre valorile supreme”.

4.4. Privind necesitatea limitării dreptului de exprimare, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare CEDO) a elaborat următorul set de principii:

a) libertatea de exprimare constituie unul din fundamentele esențiale ale societății democratice, și una dintre condițiile de bază ale progresului societății și ale autorealizării individuale (*Handyside c. Regatul Unit*, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, §49; *Glimmerveen și Hagenbeek c. Olanda*, 8348/78 și 8406/78, 11 octombrie 1979; *Lingens c. Austria*, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, §41; *Castells c. Spania*, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, §42; *Otto-Preminger-Institute c. Austria*, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, §49; *Jersild c. Danemarca* [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, §31; *Wingrove c. Regatul Unit*, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, §52; *Incal c. Turcia*, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, §46; *Fressoz și Roire c. Franta* [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, §45; *Ceylan c. Turcia* [Marea Cameră], nr. 23556/94, 8 iulie 1999, §74; *Erdoğan și Ince c. Turcia*, nr. 25067/94 și 25068/94, 8 iulie 1999, §47; *Gerger c. Turcia*, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, §46; *Sürek și Özdemir c. Turcia*, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, §57/I; *Sürek c. Turcia nr. 1*, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, §58; *Sürek c. Turcia nr. 4*, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, §54; *Okçuoğlu c. Turcia*, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, §43/I; *Öztürk c. Turcia* [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, §64; *Nilsen și Johnsen c. Norvegia* [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, §43; *Şener c. Turcia*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §39; *Karkin c. Turcia*, nr. 43928/98, 23 septembrie 2003, §27; *Erdoğan c. Turcia*, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, §52; *Şener c. Turcia*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §39; *İbrahim Aksoy c. Turcia*, nr. 28635/95, 30171/96 și 34535/97, 10 octombrie 2000, §51; *E.K. c. Turcia*, nr. 28496/95, 7 februarie 2002, §69; *Gündüz c. Turcia*, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, §37);

b) libertatea de exprimare nu vizează doar informațiile sau ideile primite favorabil sau considerate a fi inofensive sau indiferente, ci și cele care offensează, șochează sau incomodează Statul sau orice parte a populației; acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și înțelegerii, fără de care nu poate exista o societate democratică; libertatea de exprimare are și excepții, dar care trebuie interpretate în mod strict, iar necesitatea oricărei restrângerii trebuie stabilite în mod convingător (*Handyside c. Regatul Unit*, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, §49; *Glimmerveen și Hagenbeek c. Olanda*, 8348/78 și 8406/78, 11 octombrie 1979; *Castells c. Spania*, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, §42; *Otto-Preminger-Institute c. Austria*, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, §49; *Incal c. Turcia*, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, §46; *Fressoz și Roire c. Franta* [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, §45; *Ceylan c. Turcia* [Marea Cameră], nr. 23556/94, 8 iulie 1999, §74; *Erdoğan și Ince c. Turcia*, nr. 25067/94 și 25068/94, 8 iulie 1999, §47; *Gerger c. Turcia*, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, §46; *Sürek și Özdemir c. Turcia*, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, §57/II; *Okçuoğlu c. Turcia*, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, §43/i; *Öztürk c. Turcia* [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, §64; *Nilsen și Johnsen c. Norvegia* [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, §43; *Erdoğan c. Turcia*, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, §52; *Şener c. Turcia*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §39; *Şener c. Turcia*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §39/I; *E.K. c. Turcia*, nr. 28496/95, 7 februarie 2002, §69; *Karkin c. Turcia*, nr. 43928/98, 23 septembrie 2003, §27);

c) exercitarea libertății de exprimare comportă obligații și responsabilități (*Handyside c. Regatul Unit*, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, §49; *Glimmerveen și Hagenbeek c. Olanda*, 8348/78 și 8406/78, 11 octombrie 1979); astfel, între altele, în contextul opiniilor religioase și credințelor este legitimat să se includă obligația de a evita pe cât se poate expresii care, în mod gratuit, ofensează alții, profanează sau care reprezintă o ingerință în drepturile lor, care astfel nu contribuie la orice formă de dezbateră publică capabilă de a duce la un progres al relațiilor umane; Statele au o marjă de apreciere când reglementează libertatea de exprimare în relație cu afirmații care ofensează convingerile personale, în special cele morale sau religioase (*Otto-Preminger-Institute c. Austria*, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, §49; *Wingrove c. Regatul Unit*, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, §52; *Gündüz c. Turcia*, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, §37);

d) în cazul moralității nu este posibil să se ajungă la un concept uniform european privind semnificația religiei în societate; chiar și în interiorul unui stat pot exista variații ale conceptului; prin urmare nu este posibil să se ajungă la o definiție comprehensivă privind ce reprezintă o limitare permisibilă a libertății de exprimare dacă exprimarea se îndreaptă împotriva sentimentului religios al altora; o marjă de apreciere trebuie lăsat prin urmare autorităților naționale în a stabili necesitatea unei astfel de limitări; această situație însă nu exclude o supervizare din partea CEDO (*Otto-Preminger-Institute c. Austria*, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, §50; *Wingrove c. Regatul Unit*, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, §58);

e) îndatoririle și responsabilitățile legate de exercitarea libertății de exprimare au o semnificație specială în situații de conflict sau de tensiuni, o grijă particulară trebuie manifestată față de vehicularea prin presă a limbajului urii sau a promovării violenței (*Sürek și Özdemir c. Turcia*, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, §63; *Sürek c. Turcia nr. 4*, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, §60; *Şener c. Turcia*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §42);

f) toleranța și respectarea demnității umane constituie fundamentul democrației și societății pluraliste, prin urmare este necesar ca în societățile democratice să se sancționeze sau chiar să se prevină orice formă de expresii care diseminează, incită, promovează sau justifică ura bazată pe intoleranță, cu condiția ca orice formalitate, condiție, restricție sau amendă impusă să fie proporțională cu legitimitatea invocată (*Gündüz c. Turcia*, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, §40);

g) art. 17 al Convenției previne ca grupurile totalitare sau persoanele care incită la ură rasială să exploateze în propriul interes principiile enunțate, întrucât scopul acestor grupări este de a distruge drepturile și libertățile; această prevedere se referă și la activitățile politice (*Glimmerveen și Hagenbeek c. Olanda*, 8348/78 și 8406/78, 11 octombrie 1979; *Ohensberger c. Austria*, nr. 21318/93, 2 septembrie 1994);

h) abuzul cu libertatea de exprimare nu este compatibil cu democrația și drepturile omului, încalcă drepturile altora (*Witzsch c. Germania*, nr. 7485/03, 13 decembrie 2005);

i) anumite expresii concrete reprezintă un limbaj al urii, care pot insulta indivizi sau grupuri de persoane, iar aceste expresii nu se bucură de protecția art. 10 al Convenției (*Jersild c. Danemarca* [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, §35; *Gündüz c. Turcia*, nr. 35071/97/04.12.2003, §41);

j) atacurile vehemente împotriva grupurilor religioase sau etnice sunt incompatibile cu valorile proclamate și garantate de Convenție, și anume toleranța, pacea socială și nediscriminarea (*Norwood c. Regatul Unit*, nr. 23131/03, 16 noiembrie 2004, *Ivanov c. Rusia*, nr. 35222/04, 20 februarie 2007);

k) se poate invoca necesitatea restrângerii libertății de exprimare în situația în care există o nevoie publică urgentă; Statele au o anumită marjă de apreciere privind existența nevoii, dar această apreciere se completează cu supervizarea europeană atât a legislației cât și a modului de aplicare al legislației de instanțele independente; CEDO este împuternicit să ofere interpretarea în ce măsură restricția sau sancționarea este reconciliabilă cu libertatea de exprimare (*Handyside c. Regatul Unit*, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, §49; *Lingens c. Austria*, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, §39; *Otto-Preminger-Institute c. Austria*, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, §50; *Wingrove c. Regatul Unit*, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, §53; *Incal c. Turcia*, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, §52; *Lehideux și Isorni c. Franta*, nr. 55/1997/839/1047, 23 septembrie 1998, §51; *Fressoz și Roire c. Franta* [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, §45; *Ceylan c. Turcia* [Marea Cameră], nr. 23556/94, 8 iulie 1999, §74; *Erdoğdu și Ince c. Turcia*, nr. 25067/94 și nr. 25068/94, 8 iulie 1999, §47; *Gerger c. Turcia*, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, §46; *Sürek și Özdemir c. Turcia*, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, §57/III; *Sürek c. Turcia nr. 1*, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, §58; *Sürek c. Turcia nr. 4*, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, §54; *Okçuoğlu c. Turcia*, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, §43/II; *Öztürk c. Turcia* [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, §64; *Nilsen și Johnsen c. Norvegia* [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, §43; *News Verlags GmbH & CoKG c. Austria*, nr. 31457/96, 11 ianuarie 2000, §52; *Erdoğdu c. Turcia*, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, §53; *Şener c. Turcia*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §39; *Şener c. Turcia*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §39; *İbrahim Aksoy c. Turcia*, nr. 28635/95, 30171/96 și 34535/97, 10 octombrie 2000, §53; *E.K. c. Turcia*, nr. 28496/95, 7 februarie 2002, §71; *Karkin c. Turcia*, nr. 43928/98, 23 septembrie 2003, §29-30; *Gündüz c. Turcia*, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, §38);

l) în exercitarea supervizării, CEDO analizează atât conținutul cât și contextul afirmațiilor în cauză; restrângerea trebuie să fie proporțională cu legitimitatea restrângerii, autoritățile trebuie să justifice relevanța și suficiența lor (*Jersild c. Danemarca* [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, §31; *Incal c. Turcia*, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, §52; *Lehideux și Isorni c. Franta*, nr. 55/1997/839/1047, 23 septembrie 1998, §51; *Fressoz și Roire c. Franta* [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, §45; *Erdoğdu și Ince c. Turcia*, nr. 25067/94 și 25068/94, 8 iulie 1999, §47; *Gerger c. Turcia*, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, §46; *Sürek c. Turcia nr. 1*, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, §58; *Sürek c. Turcia nr. 4*, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, §54; *Okçuoğlu c. Turcia*, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, §43/III; *Öztürk c. Turcia* [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, §64; *Nilsen și Johnsen c. Norvegia* [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, §43; *News Verlags GmbH & CoKG c. Austria*, nr. 31457/96, 11 ianuarie 2000, §52; *Şener c. Turcia*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §39); trebuie să existe o proporționalitate între impactul afirmației sancționate și sancțiune (*Lingens c. Austria*, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, §40; *Gerger c. Turcia*, nr. 24919/94, 8 iulie 1999,

§50; *Şener c. Turcia*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §39); orice formalitate, condiție, restricție sau penalitate impusă considerată a fi necesară într-o societate democratică pentru sancționarea sau chiar prevenirea atacurilor indecente asupra obiectelor venerației religioase trebuie să fie proporționată cu scopul legitim urmărit (*Otto-Preminger-Institute c. Austria*, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, §49);

m) Convenția nu lasă prea mult spațiu restricțiilor în domeniul discursurilor politice sau discursurilor care ating interesul general; permisivitatea privind criticile față de guvern trebuie să fie mai pronunțată decât privind cetățeni privați, chiar și politicieni; într-un sistem democratic acțiunile guvernului trebuie urmărite îndeaproape nu doar de către autoritățile legislative și judiciare, dar și de opinia publică; poziția dominantă ce ocupă guvernul îi recomandă să nu utilizeze sancțiunile penale, întrucât are alte posibilități de a răspunde la atacuri și critici injuste; autorităților competente ale Statului rămân suficiente posibilități de a adopta, în calitatea lor de garanți ai ordinii publice, măsuri de sancționare adecvate fără ca acestea să devină excesive; totuși în situația în care afirmațiile incită la violență împotriva unor persoane sau oficiali ori împotriva unui segment al societății, autoritățile Statului se bucură de o apreciere mai largă când examinează necesitatea restrângerii libertății de exprimare (*Castells c. Spania*, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, §42; *Wingrove c. Regatul Unit*, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, §58; *Incal c. Turcia*, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, §54; *Gerger c. Turcia*, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, §46; *Sürek și Özdemir c. Turcia*, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, §60; *Sürek c. Turcia nr. 1*, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, §61; *Sürek c. Turcia nr. 4*, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, §57; *Okçuoğlu c. Turcia*, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, §46; *Erdoğan c. Turcia*, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, §62; *Şener c. Turcia*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §40; *İbrahim Aksoy c. Turcia*, nr. 28635/95, 30171/96 și 34535/97, 10 octombrie 2000, §52; *E.K. c. Turcia*, nr. 28496/95, 7 februarie 2002, §70; *Karkin c. Turcia*, nr. 43928/98, 23 septembrie 2003, §28);

n) libertatea de exprimare are o importanță specială pentru politicieni sau persoanele alese ca reprezentanții unui electorat, care trebuie să-și atragă atenția asupra preocupării lor; limitarea libertății de exprimare pentru un politician aflat în opoziție sau pentru un parlamentar solicită un examen mai temeinic din partea CEDO (*Castells c. Spania*, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, §42; *Incal c. Turcia*, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, §46);

o) fără dubii, libertatea discursului politic nu este absolut prin natura sa, Statele pot introduce restricții și sancțiuni, CEDO având rolul final de a analiza compatibilitatea acestor măsuri cu libertatea de exprimare (*Incal c. Turcia*, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, §53);

p) presa joacă un rol esențial într-o societate democratică; deși nu trebuie să treacă de anumite limite, cum ar fi privind securitatea națională, integritatea teritorială, amenințarea cu violență, prevenirea dezordinii și criminalității, respectarea reputației și drepturilor altora, necesitatea de a preveni transmiterea unor informații confidențiale, are sarcina de a oferi – într-o manieră conformă cu obligațiile și responsabilitățile sale – informații și idei de interes public, în particular în chestiuni politice, inclusiv cele care divid societatea, dar și cele care prezintă justiția; libertatea presei reprezintă unul din cele mai bune posibilități de a crea o opinie privind ideile

și atitudinile liderilor politici; libertatea jurnalistică acoperă posibila recurgere la un grad de exagerare, chiar și provocare (*Lingens c. Austria*, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, §41-42; *Castells c. Spania*, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, §42; *De Haes și Gijssels c. Belgia*, nr. 19983/92, 24 februarie 1997, §37; *Fressoz și Roire c. Franța* [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, §45; *Sürek și Özdemir c. Turcia*, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, §58; *Sürek c. Turcia nr. 1*, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, §59; *Sürek c. Turcia nr. 4*, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, §55; *Okçuoğlu c. Turcia*, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, §44; *Erdoğan c. Turcia*, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, §52; *Şener c. Turcia*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §41);

q) presa nu are doar dreptul ci și obligația de a prezenta informații de interes public conform dreptului publicului de a primi aceste informații (*Jersild c. Danemarca* [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, §31);

r) nu se protejează doar informația în sine, dar și forma prin care se aduce la cunoștința opiniei publice (*Jersild c. Danemarca* [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, §31);

s) stabilirea pedepselor este în principiu de competența instanțelor naționale, CEDO consideră totuși că aplicarea pedepsei închisorii pentru o infracțiune în domeniul presei nu este compatibilă cu libertatea de exprimare a jurnaliștilor, decât în circumstanțe excepționale, mai ales atunci când au fost grav afectate alte drepturi fundamentale, ca de exemplu în cazul utilizării limbajului urii sau incitării la violență (*Cumpănă și Mazăre c. România*, nr. 33348/96, 17 decembrie 2004, §115);

t) principiile privind libertatea de exprimare vizează și funcționarii publici, deși este legitimat ca Statul să impună față de ei obligația discreției, ținând cont de Statutul lor special (*Ahmed ș.a. c. Regatul Unit*, nr. 65/1997/849/1056, 2 septembrie 1998, §56).

Acest set de principii trebuie considerat ca fiind un întreg, limita dintre libertatea de exprimare și dreptul la demnitate nu poate fi analizat doar în contextul unora dintre aceste principii, omițându-i pe celelalte.

Cum arată aceste principii, nici politicienii nu au libertate absolută de exprimare, iar o atenție deosebită trebuie acordată unor elemente sensibile, cum ar fi religia. În principal, o declarație este protejată dacă nu ofensează gratuit ci contribuie la orice formă de dezbateră publică capabilă de a duce la un progres al relațiilor umane. Cum se observă, declarația care face obiectul petiției („ateii sunt periculoși”) nu are un astfel de caracter.

5. În societatea din România ateii se confruntă cu o serie de stereotipuri și prejudecăți, care pot duce la efecte extrem de negative în societate. Astfel se consideră că ateii, fiind fără niciun Dumnezeu, ar fi infractori prin definiție, astfel periculoși. Deja au apărut anunțuri pentru ocuparea unor locuri de muncă (administrator) care prevăd: „exclus oameni fără frica lui Dumnezeu”.

6. În concluzie, consider că fapta prezentată în petiție reprezintă discriminare conform art. 2 alin. (5) și art. 15 al O.G. nr. 137/2000, republicată, cu propunerea de a recomanda reclamatului să nu utilizeze în viitor astfel de formulări la adresa ateilor.

Față de cele de mai sus, în temeiul art. 20 alin. (2) din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată, cu 6 voturi pentru și 2 împotriva ale membrilor prezenți la ședință

**COLEGIUL DIRECTOR
HOTĂRĂȘTE:**

1. Afirmația „*Cei care nu cred în niciun dumnezeu sunt oameni periculoși*” nu reprezintă discriminare potrivit art. 2 al O.G. nr. 137/2000, republicată;
2. O copie a prezentei hotărâri se va comunica părților.

Membrii Colegiului director prezenți la ședință

ASZTALOS CSABA FERENC – Membru

GERGELY DEZIDERIU – Membru

HALLER ISTVÁN – Membru

NIȚĂ DRAGOȘ TIBERIU – Membru

PANFILE ANAMARIA – Membru

POP IOANA LIANA – Membru

VASILE VASILE-ALEXANDRU – Membru

VLAS CLAUDIA SORINA – Membru